

“ SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

Specialus dienraščio „Respublika“ priedas

Kazimiero Linkevičiaus nuotr.

ŽALGIRIS

Nr. 160

Nekultūringi žmonės - ne Lietuvoje. Kultūros ministerijoje

Pasaulio kultūros dienos išvakarėse „Respublika“ kalbėjosi su Marijampolės sav. Džencialaukos kaime veikiančio Tautkaičių klijimo teatro „Gegnė“ vadove Ona MILIAUSKIENE.

- Erichas Marija Remarkas yra pasakęs: „Kultūra yra plonutis sluoksnelis, kurį gali ir lietuos nuplauti“. Kas bus, jei pasidarysime nekultūringi?

- Valstybė laikosi ant visos tautos kultūros pamatų, ne tik ant didžiųjų miestų didelių scenų. Kultūra juk gimsta ir mažų kaimų mažose salėse. Jeigu jų nepuoselėsi, beregint sutrupės, išlakstys. Bet kam dabar tai rūpi? Kultūra negimsta vien tik iš norų, reikia ir pinigų. Pagaliau kultūros darbuotojų atlyginimų niekas nesvarstė, kiek sumoka už darbą, tiek turi džiaugtis. Ėmiausi visuomeninių bendruomenės centro pirmininkės pareigų iš dalies dėl to, kad per bendruomenės centro programas galiu labai daug padaryti. Nupirkome saviveiklininkams drabužius, muzikos instrumentus, o per klijimo teatrą „Gegnė“ renovuojame savivaldybei priklausantį alytnamį. Vietos yra ne tik teatro, kapelos repeticijoms, bet ir kitiems bendruomenės įvykiams. Tarkim, šarvonei. Kaimo žmogus iš savo kaimo turi išeiti, tai taip pat mūsų tautos kultūros dalis. Tas pastatas ir klijimo teatras stovi ant mano nuosavos žemės, aš ją kultūrai ir paliksiu.

- Dėl ko taip aukojate?
- Jeigu jau sykį pradėjai, pusiau-kelėje mesti negali. Na, gal tai ir mano genuose užkoduota. Visa mano giminė daininga buvo. Groju, bet tik iš klausos, ir broliai groja iš klausos. Labai gaila, kad mes, pokario vaikai, nė vienas negalėjome mokytis muzikos. Muzika man buvo labai svarbi nuo vaikystės. Naktimis nemiegojau, kol sujungiau armonikos bosus su klavišais. Išgrodavau klavišais ir bosais atskirai bet ką, o kartu - nė iš vietos. Tai rečiau iš džiaugsmo, kai išėjo, o išėjo visam laikui. Nuo 14 metų kaimo gegužinėse grodavau, nebuvo kam groti. Visus kaimo muzikantus paėmė į armiją, žinojo jaunimas, kad aš moku groti, mamos prašo prašo, kad išleistų. Pliekdavau armonika kokias 6-8 valandas, net riešas sutindavo, bet man būdavo labai smagu. Man kultūra - tai gyvenimas, o ką reiškia kitam, nežinau, gal tik darbą.

Džiaugiuosi, kad Tautkaičiai įrašyti į lankytinų vietų žemėlapius, kad turime ką parodyti. O įrašyti kaip tik todėl, kad čia yra kultūros židiny. Daug užsieniečių pas mus užsuka. Prieš kokius trejus metus pirkome kalvę su visa XIX a. pabaigos kalvystės įranga. Už savo pinigus pirkome. Kam pasakai, sako, kad mes kuoktelėjė. Sūnus už tą kalvę sumokėjo 200 eurų. Gal kam tai ir nedaug, bet mums daug, nes kokie tie mūsų

atlyginimai. Niekas mums pinigų negražino ir negražins.

- Ar kaimo žmonėms reikia kultūros?

- Reikia, bet ne visiems. Tiems, kuriems reikėjo nuo mažumės, tiems ir dabar reikia. Kai kuriuos užsiaučiau nuo darželinukų. Vienas mano teatro pagrindinis artistas jau nuo antros klasės vaidino. Visi vaikai, kurie čia užaugę, kultūros namuose vaidino. Mūsų instrumentiniam ansambliui jau 32 metai. Jo muzikantai visi čia užaugo. Vienos ryškiausių Lietuvoje roko grupės „Rebelheart“ būgnininkas Kęstukas Jurkšaitis pas mus išmoko groti ir grojo čia nemažai metų.

- Kaip jums pavyko taip išgarsinti klijimo teatrą?

- Verčiausi per galvą, nes baisu buvo, kad klijimų teatrų tradicija Tautkaičiuose mirs. Klijimo teatras gyvuoja jau 62 metus. Pirmasis spektaklis „Gieda gaideliai“ kaimo kluone pastatytas, vėliau svirnuose vaidino, alksnyne. Kol nebuvo patalpų, spektaklius kūrėme ant mano kiemo, pasistatydavome širmas ir vaidindavome. Vėliau savivaldybė teatrui nupirko alytnamį. Klijimą mums savivaldybė prieš dešimt metų pastatė. Nors gal ir nereikėjo to, naujo, buvau susieškojusį prie Veisiejų medinę 90 metrų ilgio ir 29 metrų pločio daržinę. Niekas tada dar manimi netikėjo, kad gali būti

tokia didelė tradicijų trauka, ir niekas nepadėjo tos daržinės į Tautkaičius parsivilkti. Už daržinę prašė 30 tūkst. litų, o už šitą, kelis kartus mažesnę, savivaldybė 70 tūkst. litų paklojo. Sūnus pristatė peludę, turime kur susidėti drabužius, saviveiklininkai iš jos į sceną suguža. Per šventes, teatrų sueigas pas mus svečių atvažiuoja daug. Tautkaičius žino plačiai. Dažni svečiai pas mus Seinų, Suvalkų lietuvių teatrai.

- Ar Kultūros ministerija vertina provincijos kultūrą, remia ją, skatina tobulėti?

- Vienoje televizijos laidoje buvo kalbinamas kultūros ministras Arūnas Gelūnas. Eidamas Neries krantine žurnalistinei aiškino, kad kultūra yra tik Vilniuje. Na, gal dar Kaune šiek tiek. Kuo toliau į šonus, kultūros visiškai nesą. Nulis, tuščia. Tie jo žodžiai man įstrigo iki pat mirties. Pagalvojau: „Buvai į Japoniją nuvažiavęs, o Lietuvos kaimė ar esi buvęs? Ar matei, kokie čia renginiai vyksta? Kiek žmonių į spektaklius, šventes susirenka, ar žinai, kad žmonės kaimo kapelose groja, šoka daugiau nei 30 metų? Net neįsivaizduoji, kokia kaina viskas padaroma, kas tie žmonės, kuriems kultūros reikia“. Tokie ministrai, kurie nieko nežinodami kalba, kultūrai vadovauti negali. Pirmą tegul pamato, kiek žmonių mes reikalingi, o tada daro išvadas.

Nesuprantami dalykai, anksčiau

Kultūros ministerija norėjo, kad būtų kuo daugiau saviveiklininkų, o dabar - nereikia nė vieno.

Verkiant reikia kultūros darbuotojų atestacijos. Kultūrai dirbantys žmonės turi būti vertinami už jų darbą, o ne atsėdėtas darbo valandas. Tipiškas sovietinis požiūris. Prisimenu, viena kultūros skyriaus vedėja, neradusi prie stalo sėdinčios, mane tarkavo: „Kultūros darbuotojas turi visada būti savo darbo vietoje“. „Palaukit, - sakau, - jeigu kultūros darbuotojas privalo saugoti spyną, joks jis ne kultūros darbuotojas“. Aš nuo ryto pradėdu eiti, einu iki vakaro ir pareinu namo naktį.

- Kokią įtaką kultūrai daro masinė kultūra, kurios prikimos televizijos?

- O kad ten jokios kultūros nėra. Tos pačios apsinuoginusios „žvaigždės“, tie patys pigūs pokštai, tik drabužiai kiti. Bet ar jie vieninteliai Lietuvoje? Kai matai televizijos laidas, kuriose dainuoja, šoka, groja gabus jaunimas, negali patikėti, kad tokių perliukų yra. Griebkime juos, kelkime, ugdykime. Auginkime tuos vaikus, kad jie norėtų čia likti. Talentingų vaikų tikrai yra ir miestuose, ir kaimuose, bet jie kažkur dingsta. Vienas kitas atkaklesnis gal ir prasimuša, o kiti užgęsta arba palieka gimtinę.

Nėra pas mus tinkamo požiūrio ne tik į gabius žmones, bet ir į tuos, kurie save atiduoda kultūrai. Anksčiau važiuodavome į kaimo kapelų varžytuves „Grok, Jurgeli“, Lietuvos televizijos laidą „Duokim garo!“, bet daugiau nebevažiuosime. Kapela atsisako dalyvauti tuose renginiuose, kur jų negerbia. Žmonės visą širdį atiduoda, o ko sulaukia iš organizatorių, kai savo darbą scenoje atlieka: „Susirinkite daiktus ir kad jūsų per dešimt minučių neliktų“. Kapela važiuoja ten, kur juos gerbia ir kur jiems patiems malonu. Kvietimų yra daug. Mūsų kaimo bendruomenė taip pat nenori nieko daugiau, kaip savų muzikantų.

- Ar paveiks kultūrą emigracija? Būdamas bendruomenės pirmininkė esate arčiausiai savo kaimo žmonių. Ar jūsų kaimas labai ištuštėjo?

- Paveiks emigracija kultūrą, kaipgi ne. Išvažiuoja tiek daug gabių žmonių. Į jaunus talentus nekreipiama dėmesio. Jie mato, kad yra nereikalingi, ir važiuoja. Apskritai esu optimistė ir tikiu, kad dalis išvažiavusių sugrįš pinigų užsidirbę. Bent jau į mūsų kaimą. Vieno mūsų žinomo tautodailininko vaikai buvo Anglijoje. Užsidirbo, o dabar tėvo žemėje statosi namus. Kaimynų sūnus, baigęs Kūno kultūros institutą, per dvi mokyklas plėšdamasis vos tūkstantį litų per mėnesį gaudavo. Išvažiavo į Angliją, taip pat dirba treneriu, bet likti ten vis tiek nenori. Kitas kaimynų sūnus niekur nenori važiuoti. Mano sūnus taip pat yra du kartus po du mėnesius išvažiavęs užsidirbti, bet išvažiuoti visam laikui nenori. Liks tie Tautkaičiai, nes daug žmonių perka ištuštėjusias kaimo sodybas. Perka, gyvybės čia yra. Na, gal ir todėl, kad vieta patogi, susiekimas geras.

Kalbėjosi Dalia BYČIENĖ

Kokių aukų reikalauja menas?

Per paskutinius „Aukšinių scenos kryžių“ apdovanojimus triumfavo Oskaro Koršunovo spektaklis „Išvaymas“ su devynaukščiais keiksmažodžiais. Negana to, laureatai scenoje irgi nelabai cenzūriškai su renginio svečiais bendravo. Buvo kalbėta apie performansą „Talkinys“: ant žemės nupieštas taikinytis, o krano pasikėlęs aktorius iš kelių metrų aukščio kaskoja ir turi pataikyti, ir tai vadinama menu. Kaip reikėtų vertinti tokį dalyką, kai pats Dailės akademijos rektorius pasakė, kad norint suprasti tokį meną reikia turėti išsilavinimą?

Apie tai šiandien prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDEJIMO apskritojto stalo diskutavo lapytojas Gedrius KAZIMIERĖNAS, dirigentas Gintaras RINKEVIČIUS, kompozitorius Algimantas BRAŽINSKAS ir Vilniaus dailės akademijos Vilniaus fakulteto dekanas Česlovas LUKENSKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Tai kodėl tuomet Dailės akademijoje reikia mokytis piešti, tapyti, jei menu tampa tokie dalykai?

Č.LUKENSKAS: Mums nuolat tenka atsakyti į klausimus, kas yra kas, yra menas. Šį klausimą, kiek man žinoma, žmonės sprendė visais laikais ir visaip, tačiau galbūt tik XX amžiaus pradžioje buvo pradėta kalbėti, kad menas yra socialinė sutartis, - vadinasi, tai yra tiek, kiek pati visuomenė susitaria.

G.JAKAVONIS: Žinome Joną Meką, „Fluxus“. Dar galima pridėti tokį Šiuolaikinio meno centro eksponuotą meno kūrinį kaip dramblio mėšlo krūva. Tiesiog pagalvojau, ką būtų pasakęs mano senelis, gyvenęs kaime, jei jį kas būtų tikinęs, kad tai yra menas. Dėl finansinių dalykų – dabar dainų šventei vos surenkame lėšų, buvo nutarta nerengti šiemet moksleivių dainų šventės ir tik visuomenei pirėmus švietimo ministrą pinigai kažkaip atsirado. Kokie būtų pamąstymai?

A.BRAŽINSKAS: Jūs kalbate, kad meną reikia priartinti prie gyvenimo, - labai graži idėja, bet, kiek suprantu, visais amžiais taip buvo. Vis tiek atsiradavo kokių nors naujų krypčių, naujų išėjimų. Šiame ir praeitime amžiuje žmonės ėmė viską reikšti kažkaip drąsiau, akiplėšiščiau. Paminėjote dramblį. Buvo kitados atvežta tokia paroda - „Kristus šlapime“. Galėjo būti kokiamė limonade, bet ne - šlapime.

Muzikoje irgi buvo vadinamasis konkretusis menas. Praėjo, kaip ir „Fluxus“ praėjo, nemanau, kad jis dar likęs. Tuo metu buvo paplitę magnetofoniniai įrašai. Konkretusis menas toks: tarkim, aš einu, miškas gaudžia, įrašau paukščio čulbės, viską sumontuoju ir tai jau menas, vadinasi, čia jau muzika.

Aišku, kiekvienas garsas yra muzika. Paminėjote dailės akademiją, tuo labiau postdadaizmo, neodadaizmo, tą patį „Fluxus“ judėjimą, visas manifestacijas ir jų ideologiją - tai ar norėjo žmonės gretinti gyvenimą prie meno, ar ne? Norėjo. Ar jiems pavyko nutrinti ribas tarp meno ir gyvenimo? Taip, iš dalies pavyko. Ar jiems pavyko sukurti ne-institucinį meną? Ne, nepavyko.

Vadinasi, nuolat atsiranda naujų radikalų, naujų anarchistų. Jie naujai peržiūri meno disciplinų ribas, įvertinimus ir nuolat pateikia naujus kūrinius.

Unikalus dalykas, kad aš pats esu lygiai toks pat tų visų veiksmų dalyvis. Nuo kokio XIX amžiaus su visa ta kultūrine raida, dinamika dalyvauju nuolatiniame meno mirties ir prisikėlimo procese.

Atsčiau iš dalies, ką galėjau atsakyti. Pagal dabartinį savo protavimo lygį, ką aš galiu pasakyti, pasakiau viską.

Tik geros kokybės autentiška kultūra vykstant globalizacijai ir gali mus išgelbėti kaip tautą ir valstybę

Česlovas LUKENSKAS
Vilniaus dailės akademijos Vilniaus fakulteto dekanas

iš prancūzų. Panaudoji ką nors naujo, modernaus, ir tai buvo kažkoks malonumas, savotiškas pasipriešinimas valdžiai. Manau, jaunas žmogus neturi būti toks merdintis, ne-siimąs išėjimų. Jis būtinai turi parodyti kokią savo individualumą.

G.JAKAVONIS: Bet ar yra ribos?

A.BRAŽINSKAS: Tos ribos yra filosofinis dalykas. Dėl to, pataikysi kakovodams į talkinį ar ne, tai A.Šurna gerai pasakė: mes turime meno paminklą - vamzdį („Krantinės arka“ - *red. past.*), tik reikėtų parašyti lentelę, kad žmonės negalvotų, kad čia san-

technikos įrenginys, nes tai meno paminklas. Tai jis pasakė, kad reikia lentelės, jis ten prikalos ir tai bus jo meno kūrinys. Esmė ta, kad lietuvių visuomenė labai keista, visko bijoma. Atsiranda koks ar dailininkas, ar reiškinys, apie vamzdį daugiausia buvo

kalbėta, bet visokių tokių dalykų ir muzikoje yra. Turėtų būti truputį daugiau reaguojama.

Žinomas poetas Albinas Žukauskas kartą man pasakė: „Žinai, kai buvau jaunas, tai visas knygas pirkdavau. Kai pasenau, visa mano biblioteka - tik iš mėgstamiausių“.

Aš galiu žiūrėti, galiu klausytis, kas man patinka. Kas nepatinka, aš neklausiu. Mes gi turime visas sąlygas. Matome per televiziją muzikinius šou, tuos dainuojančius berniukus ir mergaites. Ar tai čia yra menas? Aš vienai gražiai pasakiau: „Žinai, tu išeik į sceną, man maloniau į tave pažiūrėti, nes tu graži, tik neišžiok, nedainuok, vaizdą sugadinsi“.

G.JAKAVONIS: Dėl naujų formų ieškojimo - juk ir iš prancūzų impresionistų kitados buvo tyčiojama, juokiamasi. Ar čia vis dėlto tie patys dalykai, tik laikas dar neatėjęs, kad mes viską suprastume, ar čia visiškai absurdas?

G.RINKEVIČIUS: Galbūt būsiu kategoriškas, bet aš turiu savo kriterijus, kas yra menas. Jūs iš pradžių šnekėjote labai aptakiai, kad lyg ir negalite imtis teisejo vaidmens. Ne, tai ne teismas, bet kiekvienas žmogus savo individualią nuomonę turi turėti. Ir, aišku, galima žiūrėti labai filosofškai, pirmiausiai pasakyti, kad kiekvienas reiškinys turi teisę egzistuoti. Bet ar tai yra menas, ir pats menininkas, ir pats individas, bet kuris žmogus gali spręsti pats, man taip atrodo.

Man menas yra tai, kas žadina jausmus, kas mane jaudina, kas veikia protą, kas priverčia mąstyti, kas mane sudomina kaip žmogų. Jeigu bendrame kontekste dera tas paukščiųų čulbėjimas, jeigu tuo metu, kai paukščiukas sučiulba, galbūt net verkiti norisi, tai tas konkretumas nėra nieko blogo.

G.JAKAVONIS: Tai ar atsiras kaip tuos pasakojus žmogus, kuris vieną kartą imtų ir pasakyti: karalius vis dėlto yra nuogas? G.KAZIMIERĖNAS: Tų žmonių pilna. Čia yra amžina H.K.Anderseno pasaka, ir iš esmės apie nuogo karaliaus drabužius pasaulis jau seniai šneka. Marselis Diušampas (Marcel Duchamp) kūrinyje „Fontanas“ vaizdavo pisaurą, tai publika pasidalijo į dvi grupes. Vieni bandė išvelgti labai gilų turinį, o kiti piktnisai, kad išniekinta meno erdvė ir meno samprata.

Visą šitą dviejų polių prieštarą labai meistriskai eksploatuoja „Fluxus“ ir ponas J.Mačiūnas, kuris yra talentingas provokatorius ir iš esmės kelia sau tikslą išerzinti visuomenę.

Šiaip jau apie tą „Fluxus“ mes taikinius ir dramblio krūvas yra neigiamas, bet kaip liberalus žmogus pasakyčiau, kad tai turi teisę egzistuoti, ir tegul kiekvienas pats sau arba grupė žmonių sprendžia.

Impresionizmas mane veikia, veikia būtent mano jausmus, ir dėl to turbūt mes nesame kokios nors mechaniniai. Tai ačiū Dievui, kad nesame kompiuteriai, nes kompiuteris vis dėlto meno negali sukurti. Ir geras dizainas, ir geri drabužiai taip pat yra menas. Tos mergaitės ir berniukai televizijoje - vienai daug geriau padaro tą patį, atlieka tą pačią dainą, kiti blogiau, ir ten kriterijų taip pat gali būti.

Reikia būti laisvam, jokių būdų negalima meno įsprauti į kokius nors rėmus, netgi būnant Josifu arba kuo nors kitu. Ir jeigu pačiam atrodo, kad tai yra „sumber vmešto muziki“ (sambrūzdis vietoj muzikos - *red. past.*), tai čia jau kitas dalykas, bet kam nors gali atrodyti, kad tai labai gražu. Svarbiausia, kad mes esame žmonės tot, kol sugebame jausti, ir galbūt vėliau net tie vamzdžiai privers ką nors galvoti, kad vis dėlto žmogui reikia kitokių žinių, ne tik vamzdį sukurti. Ir tada tas vamzdžiai pereis į kitokią kategoriją.

A.BRAŽINSKAS: Bet pažiūrėkime, koks yra mūsų auklėjimas, ką mato jaunimas. Taip, kiekviena meno sritis ir kryptis turi teisę egzistuoti, negalime skirti blogas ir geras, gyvenimas viską parodo.

Aš jums pavyzdžius pasakysiu. Dėl lietuviškos muzikos. Vieno išsilavinusio žmogus klausiau, ar girdėjo jis tokį kompozitorių E.Balsį. Man atsakė, kad ne. Lietuvoje! Paklausiau, o tokį poetą J.Marcinkevičių ar yra girdėjęs? Sako, kad irgi ne. Tai apie ką mes dabar kalbame? Tam žmogui ar vamzdį paduosi, ar degtukų dėžutę, ar konservų skardinę, tas pats. Auklėjimo iš viso nėra.

G.JAKAVONIS: Kalbame apie krizę, bet žmonės pamažu pradėjo traukti į teatrus. O.Koršunovas - talentingas režisierius, ir teatre žmonės girdi šitokią leksikoną, „Aukšinių scenos kryžiai“ - išteikiami už tokius spektaklius. Tai vis dėlto kur yra ribos?

Č.LUKENSKAS: Tos būties likučiuose, kuriuos dar turime, mes galime praplėsti skraistę ir patikrinti, o kas gi už jos slypi. Ir tada pamatysime, kad nieko nėra, tuomet žmonės ta visa dekonstrukcija pasirodys visiškai įtikinamas ir racionalus veiksmas. Tų veiksmų pasekmės yra tokios, kad žmonės gali daryti bet ką, bet kaip, kada nori, ką nori ir tai yra jų reikalas susitari.

Šioje globalizacijos atmosferoje visi gali pasijusti menki vertės požiūriu, nes valdo sistemos, valdo ekspertizaciją, biurokratiją, tarpautinė, pasaulinė, kokia tik nori, nebesvarbios valstybės vertybės, ir jis nevertas didelio dėmesio. Bet jis darosi reikšmingas tuomet, kai panašius reiškinius ima remti valstybinės institucijos, kai pradeda apie

tai rašyti ir tokie dalykai įtraukiami į aukštesnių mokyklų programą.

Esu senas pedagogas ir man visai nesinori piktintis tuo reiškiniu, bet man labai gaila studento ar jauno kūrėjo, kuris imasi to banalaus, tuščio reikalo, to pakartojimo. Juk J.Mačiūnas jau darė tai.

Yra gabių ir labai negabių studentų. Tai gabus studentas Dailės akademijoje niekada nepuls į kraštutinius reiškinius, jeigu, pavyzdžiui, jis moka piešti taip kaip S.Sauka arba turi koloritinę klausą kaip A.Skačkauskas, - jis niekada nemes tapybos į šalį ir nepradės iš vielučių montuoti kokio nors objekto.

Visa tai dažniausiai perima labai negabūs studentai, kuriems reikia paslėpti savo neigalumą. Nėra geresnės vietos savo neigalumui ir ribotumui paslėpti.

Bet ne tai esmė, juk mene, kaip ir visur kitur, būna autsiderių, nieko čia nepadarysi. Įdomiausia, kad aukštesnių mokykloje yra, matyt, dėstytojų, kurie tuos dalykus skatina ir palaiko. Jai „Fluxus“ idėja tai kaip tik yra autsuis oficialiam menui, išsilavinimas nuo bet kokių dalykų.

Vadinasi, akademijoje gali dirbti dėstytojas, kuris, neigdamas meistriskumo, tobulėjimo, idėjos įveikimo, reiškia absoliučios laisvės idėjas, - tai yra baisiai nuosekle.

Toks dėstytojas turėtų išeiti iš akademijos, eiti į tas kitas erdves, dalyvauti kuriant kokius objektus, ir viskas būtų gerai. Tačiau profesorius vis dėlto žmogui reikia kitokių žinių, ne tik vamzdį sukurti. Ir tada tas vamzdžiai pereis į kitokią kategoriją.

Per televiziją žiūrėjau teatralų apdovanojimų įteikimo ceremoniją, išėina jaunas teatralas ir sako: „Na, čia susirinko mūsų chebra“. Atsi-prašau, aš ten mačiau garbių aktorių, valstybės pareigūnų, tai negalėjau klausyti toliau, išjungiau televizorių. Aš per senas, kad toleruočiau tokius dalykus, ir tai neturi nieko bendro su tolerancija.

Tai yra neigimo filosofija, tai neigimo kultūros kareiviai - jie nenori būti žmonėmis, traukina žmogiskumą, ir tai labai rimta. Pasaulis dalijasi į tuos, kurie griaučia pasaulį, ir į tuos, kurie bando tai sustabdyti, štai ir viskas. Tai daug rimčiau negu „Fluxus“.

G.JAKAVONIS: Kalbame apie krizę, bet žmonės pamažu pradėjo traukti į teatrus. O.Koršunovas - talentingas režisierius, ir teatre žmonės girdi šitokią leksikoną, „Aukšinių scenos kryžiai“ - išteikiami už tokius spektaklius. Tai vis dėlto kur yra ribos?

Č.LUKENSKAS: Tos būties likučiuose, kuriuos dar turime, mes galime praplėsti skraistę ir patikrinti, o kas gi už jos slypi. Ir tada pamatysime, kad nieko nėra, tuomet žmonės ta visa dekonstrukcija pasirodys visiškai įtikinamas ir racionalus veiksmas. Tų veiksmų pasekmės yra tokios, kad žmonės gali daryti bet ką, bet kaip, kada nori, ką nori ir tai yra jų reikalas susitari.

Šioje globalizacijos atmosferoje visi gali pasijusti menki vertės požiūriu, nes valdo sistemos, valdo ekspertizaciją, biurokratiją, tarpautinė, pasaulinė, kokia tik nori, nebesvarbios valstybės vertybės, ir jis nevertas didelio dėmesio. Bet jis darosi reikšmingas tuomet, kai panašius reiškinius ima remti valstybinės institucijos, kai pradeda apie

čia artimiausios būties, egzistencijos klausimus. Mes galime kautis, kaip kaime kaunasi žmonės dėl žemės lopinėlio, dėl praplėštos kojinės, nušauto gaidžio, nuverstos kryžiaus, sulaužyto suoliuko. Aš tyčia pateikiu tokius pavyzdžius, nes mūsų sąmonėje arba aplink mus yra tam tikrų marginalinių dalykų ir mes vertiname, kad tai jie mūsų sąmonėje yra svetimi, tai yra tik mūsų pačių reikalas.

Lietuvioje išsiugdėme diskusijų, dialogų kultūrą, bet nėra sprendimų, valios kultūros, neturime instrumentų, kaip tai padaryti, kaip kaitaloti situacijas, ir tai neturi nieko bendro su meno laisve reikškim.

G.RINKEVIČIUS: Dėl keiksmažodžių spektaklyje būčiau nusiteikęs visai nekritiškai. Žmogus, kuriam visiškai nepriimtina tai klausyti, gali neiti į tą spektaklį. Manau, yra išsilavinusių žmonių, kurie supranta, kad galbūt tie keiksmažodžiai nėra pagrindinis dalykas, o pats spektaklis labai talentingai pastatytas.

Galima smerkti, kai valstybė specialiai finansuoja kokį nors „Taikinį“ arba dar ką nors. Bet ir šiuo atveju aš manau, kad kiekvienas meno, kultūros reiškinys gali egzistuoti.

Jeigu keiksmažodžių nėra - labai gerai. Jeigu jų yra, bet labai gerai pastatytas spektaklis, jis irgi turi teisę egzistuoti, galbūt kam nors bus labai įdomu.

Kultūros, taip pat ir mažų šalių, esminė problema ta, kad biurokratija bando kultūrą suldužyti visuomenės apribojimais, o apribojimų kultūrai neturi būti.

Nors visą laiką tikriausiai turi būti svarstykles - niekada nepasakysi, kuri pusė kaip nusverns. Keiksmažodžių reikia stengtis užventgi, bet jei jie būtini tam tikrame kontekste, kad išreikštų visą dramatinę situaciją, manau, jie turi teisę egzistuoti.

G.KAZIMIERĖNAS: Grįšiu prie tolerancijos. Tolerancija yra vienas dalykas, bet mes turime vis dėlto išdrįsti tai vertinti. Toleruoti tai mes galime, bet mes negalime pasislėpti tokioje patogioje nišoje ir sakyti: mes toleruojame viską, viskas šiais laikais galima.

Ypač tie, kurie dirba Dailės akademijoje, Kultūros ministerijoje, privalo pareikšti savo poziciją. Mes turime išdrįsti pasakyti: „Man atrodo, kad šitas yra geriau, šitas blogiau, o čia yra niekinis dalykas“.

Jeigu žmonės kalba apie muziką, bet tai, ką jie klausia, tikrai ne muzika. Žmonės klausia tam tikrus kriterijais, kokiais vadovautis liepia, pavyzdžiui, STT arba Valsybės kontrolė, skaičiuojanti, kaip panaudotos biudžeto lėšos.

Ir ten tokie kriterijai, kad jeigu paskaitytume STT rekomendacijas Kultūros ministerijai, visiems čia sėdintiems pasiūlytų plaukai, nes patys griauname savo mažos šalies kultūrą.

G.KAZIMIERĖNAS: Mes jau seniai blaškomės ieškodami atsaky-

mo, kaip reikėtų elgtis padoriam menininkui tokioje sudėtingoje situacijoje, kai per visą pasaulį ritasi neigimo menas, neigimo mąstymas. Jis prasidėjo labai seniai, per A.Sopenhauerį, per F.Nyčę reikėsi įvairiose srityse, taip pat ir per „Fluxus“.

Atsigręšiu į neseniai parašytą fantastišką K.Stoškaus knygą „Reizgnacija“ - jis būtent ir nagrinėja visos mirties, neigimo filosofijos evo-

„Fluxus“ darosi reikšmingas tuomet, kai panašius reiškinius ima remti valstybinės institucijos

Gedrius KAZIMIERĖNAS
Tapytojas

liuciją, taip pat ir „Fluxus“ reiškinius. Ir tą „Fluxus“ nagrinėja ne su pasi-piktinimu, o labai puikiai filosofškai pagrįsdamas, tai nauja kokybė.

Ir štai K.Stoškus kelia tokį klausimą: o kaip elgtis, ką pastatyti priešpriešias tam dalykui? Jis siūlo prieš tą visą balaganą, absurdą iškelti žmogiškąjį orumą, jo jėgą.

Manau, mes turėtume tiesiog mažiau kalbėti apie „Fluxus“ ir nukreipti dėmesį į tikrai įdomius šiuolaikinius pasaulio reiškinius, vykstančius pasaulyje, muzikoje, dailėje, visur. Mes sutelkę dėmesį į tuos provokatorius, o jie krizena susieme už pilvo. Tai nebūkime „Fluxus“ spektaklio statistais.

G.JAKAVONIS: Televizija, internetas rodo patyčias. Ir ką vis dėlto gali padaryti mokykla, tėvai, visuomenė, kai netgi teatre nuėjęs susiduri su tomis pačiomis neigiamybėmis?

Č.LUKENSKAS: Jeigu mes kalbame apie visuomenę, tai ir yra vadinamoji dalyvių paradigma. Labai atsiprašau, bet nežiūriu jokių kanalų ir iš viso televizoriaus stengiuosi nenaudoti tarp visų savo daiktų, tai viena.

Antras dalykas, tie vertybiniai dalykai, kurie eskaluojami šitų verslo modeliukų pagrindais. Pasi-rodą, yra užsakovai. O kas tie užsakovai? Tai rinka. Jeigu mes taip elgiames, tai toje rinkoje yra atitinkama produkcija.

Dėl keiksmažodžių nusiteikęs nekritiškai. Žmogus, kuriam visiškai nepriimtina tai klausyti, gali neiti į tą spektaklį

Gintaras RINKEVIČIUS
Dirigentas

Kas dabar gali užtikrinti rinkos dalyvių arba užsakovų kultūrinį lygmenį? Per visą tą šiukšlyną žmonės negali prisikasti prie normalios, tikros kultūros. Jei pirmuose „Google“ puslapiuose pasižiūrėsite, kas yra kultūra, tai tikrai jos ten nerastite.

Jauni žmonės kalba apie muziką, bet tai, ką jie klausia, tikrai ne muzika. Žmonės klausia tam tikrus kriterijais, kokiais vadovautis liepia, pavyzdžiui, STT arba Valsybės kontrolė, skaičiuojanti, kaip panaudotos biudžeto lėšos.

Ir ten tokie kriterijai, kad jeigu paskaitytume STT rekomendacijas Kultūros ministerijai, visiems čia sėdintiems pasiūlytų plaukai, nes patys griauname savo mažos šalies kultūrą.

G.KAZIMIERĖNAS: Mes jau seniai blaškomės ieškodami atsaky-

Bet tai dar ne viskas. Kiek žinau, žmogus susideda ir iš trečio lygmens - iš dvasinio kūno. Tas pagrindinis mūsų pasaulėžiūros pamatas yra dvasia. Tai kas ta dvasia yra? Dažnai žmonės kalba įvairiausių dvasinių mokyklų, dvasinių praktikų pagin-dais. Bet jeigu paimtume esminį dalyką, sakykime, galbūt mūsų kriš-čioniškąjį paveldą, tai pamatytume, kad žmogus yra pastatytas ant meilės akmenų. Sugriauname šį pamatą po jo kojomis, ir kiekį tas dvasinis kūnas gali būti pamaitintas, jei jis pagrįstas neapykanta savo artimui?

Tai, man atrodo, esminis klausimas, kurioje barikadų pusėje at-sistoją žmogus. Ir čia jau atsisklei-džia jo norai būti kultūros vertin-toju ir kūrėju, ir dalyviu, ir kokiu nors socialiniu, verslo veikėju.

Per mažai skiriamas dėmesys dvasiniam, sielos maitinimui, kad žmogus turėtų galimybę prieiti prie tikrų kultūros vertybių.

O kai įvairūs fiziniai pavaldai, profesijos, sluoksniai pastatomi priešpriešias kitų atžvilgiu, tai rodo, kad tokia mūsų brandos stadija, toks lygmuo, tokia Lietuvos su vi-sais jos žmonėmis dinamika.

G.JAKAVONIS: Vis dėlto tau ta yra kalba, kultūra, teritorija, ir dabar kultūra naikinama. Tai ar mes šiuo atveju esame tokie nevykėliai, nemokame apsisau-goti, ar čia globalizacijos įtaka, kas nors specialiai to imasi?

A.BRAŽINSKAS: Iš esmės tai patriotinio auklėjimo problema, ir tai tęsiasi ištisus 22 metus. At-sirado toks negeras tonas, kad kuo daugiau žmogus smerkia savo valstybę, savo respubliką, tuo geriau prieš kitus pasirodo.

Juodaodžiui kur Harleme paban-dykitė Ameriką papiekti, tuoj gausi-tė akį, o pas mus tik juoksis sau.

Kurgi dingo 60 milijonų, skirtų įvaizdžiui? Niekas negali atsakyti, ar suprantate? O 22 metai praėjo, bai atsiprašau, bet nežiūriu jokių kanalų ir iš viso televizoriaus sten-giuosi nenaudoti tarp visų savo daiktų, tai viena.

Antras dalykas, tie vertybiniai dalykai, kurie eskaluojami šitų verslo modeliukų pagrindais. Pasi-rodą, yra užsakovai. O kas tie užsakovai? Tai rinka. Jeigu mes taip elgiames, tai toje rinkoje yra atitinkama produkcija.

Dėl keiksmažodžių nusiteikęs nekritiškai. Žmogus, kuriam visiškai nepriimtina tai klausyti, gali neiti į tą spektaklį

Č.LUKENSKAS: Aukštoji, autentiška kultūra iš tikrųjų yra labai rimta problema. Nėra tiek pajėmuo, tiek akumuliacijos šiuo metu mūsų reikžia dėl visos pastangas, kad išliktų mūsų specifinė tautinė kultūra - tiek muzikoje, tiek dailėje, tiek tiujtyje.

Ekonomikos tęstinumo taip pat nėra, kaip ir kitose srityse. Tai ar atsiravęs pats šitoks valdžia, kuri ne tik pagal partijos portfelius skirs-tytų? Reikia, kad ministerijose dirbtų specialistai, kad ministrai būtų specialistai. Užtenka šitų valinukų.

Č.LUKENSKAS: Aukštoji, autentiška kultūra iš tikrųjų yra labai rimta problema. Nėra tiek pajėmuo, tiek akumuliacijos šiuo metu mūsų sąmonėje, tiek mūsų žmogiškųjų, tiek piniginių išteklių, kad galėtume iš tokios bado būsenos pri-kelti autentišką ir aukštąją kultūrą.

Tik geros kokybės autentiška kultūra vykstant globalizacijai ir gali mus išgelbėti kaip tautą ir valstybę. Menksta išgelbimo žmogaus atskirai savivertė, išsižadama tapatumo ir čia yra ta erozija, tie dekonstrukcijos pavyzdžiai. Jeigu žmogus negali šito susieti, suprasti, kad jis yra praradęs tam tikrą identitetą, jis tampa bever-čiu neatpažintam pavaldui.

Ne tas mūsų tarptautiškumas yra neišvengiamas iššūkis, reikia išlaikyti savo autentišką aukšto lygės kultūrą, savo tapatumo požymius.

Parenę Janina GRIGAITYTĖ

G.JAKAVONIS: Kiek iš tikrųjų kultūros raida priklauso nuo Arūno Gelūno, nuo ministrų ir jų vykdomos politikos?

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje www.zalgiris.org

„Respublika“ lankė nacionalines vertybes

Vyginto Skaraičio, redakcijos archyvo nuotr.

► Algimanto Marcinkevičiaus mokiniai be galo didžiuojasi mokytoju

„Kad „Respublika“ iškelia ir pagerbia žmones, atlikusius Lietuvai reikšmingus darbus, yra labai svarbu. Tai atsvara dabartinei madai pastebėti ir išgarsinti blogus darbus arba nusikaltimus. Laikraščio vykdomas nacionalinių vertybių pastebėjimas ir pagerimas yra tam tikras šviesos spindulėlis“, - sakė „Respublikos“ nacionalinių vertybių rinkimais sužavėtas profesorius Vytautas Jonas Sirvydis.

Kaip žinome, daugiausiai nominantų „Respublikos“ nacionalinių vertybių 2011“ rinkimams buvo pasiūlyta į „Žmogaus amžininko“ kategoriją, tačiau V.Tunkevičiaus skulptūrele buvo įvertintas širdies chirurgijos pradininkas profesorius Algimantas Marcinkevičius. Tiesa, 90-metis profesorius neatvyko atsiimti apdovanojimo, tačiau renginyje dalyvavo jo mokiniai - garsūs širdies chirurgai Vytautas Jonas Sirvydis ir Giedrius Uždavinys. Renginyje dalyvavęs profesoriaus giminaitis visas regalias nuvežė ir įteikė A.Marcinkevičiui dar tą patį vakarą.

„Profesorius A.Marcinkevičius jau yra peržengęs devintą dešimtį ir šiuo metu gyvena privatų gyvenimą, - „Respublikai“ sakė V.J.Sirvydis. - Mes visi profesoriaus A.Marcinkevičiaus mokiniai

vertiname ir didžiuojamės tuo, kad mūsų mokytojas ir jo darbai vertinami Lietuvos žmonių. Džiaugiamės, kad likimas suteikė galimybę iš jo mokytis, būti jo bendražygiais ir tuo prisidėti prie Lietuvos širdies chirurgijos kūrimo“. Pats profesorius taip pat vertina „Respublikos“ nacionalinių vertybių“ apdovanojimą. Jam šis apdovanojimas reiškia Lietuvos žmonių pripažinimą, rodantį, kad jo darbai prisimenami ir perduodami kitoms kartoms. „Todėl tai, kad jūs pastebite reikšmingus ir gerus darbus, yra labai svarbu“, - sakė jo mokinys.

A.Marcinkevičių mokiniai aplanko dažniausiai tada, kai reikia kokios nors pagalbos. „Mane likimas, kaip ir daugumą jo mokinių, suvedė medicinos studijas, - prisimena V.J.Sirvydis. - Mus, dar studentus, patraukė jo eksperimentiniai moksliniai tyrimai ir siekis plėtoti naują medicinos sritį - širdies chirurgiją. Patraukė ir surišo visam gyvenimui. Ne tik mokslinės idėjos, bet ir profesoriaus asmenybė traukė jaunus žmones. Jis mokėjo vertinti jaunų žmonių gabumus ir polinkius, sugebėjo skirti darbus, kurie jiems labiausiai tiko. Jo asmenybės vienas iš svarbiausių bruožų - sugebėjimas laisvai mąstyti. Jis turėjo savo įsitikinimus,

► Už profesoriaus Algimanto Marcinkevičiaus nuveiktus darbus „Šakelę“ atsiėmė jo mokinys - Vytautas Jonas Sirvydis

dažnai priešingus tuomet prievarta brukamiems oficialiems mąstymo standartams, ir savo pažiūrų neslėpė“.

V.J.Sirvydis teigė, kad iškilų asmenybių ir praeityje buvo, ir dabar yra daug. Sakė, kad ateityje būtina ketina dalyvauti renkant nacionalines vertybes, nes tai yra tam tikra atsvara dabartinei madai pastebėti ir išgarsinti blogus darbus ir nusi-

kaltimus. O tai, atkreipia dėmesį V.J.Sirvydis, negatyviai nuteikia žmones ir stumia juos į bejėgiškumą ir neviltį. „Aš esu nusiteikęs prieš nuolat eskaluojamą teiginį, kad dėl visko, kas bloga atsitinka pas mus, kalta mūsų valstybė Lietuva, arba kad blogi dalykai pas mus vyksta dėl to, jog mes esame lietuviai. Tai visiškas nesusipratimas. Aš esu apsuptas daugybės lietuvių,

kitų tautybių žmonių ir jie visi yra padorūs, dirba svarbius ir reikalingus darbus. Todėl tokie apibendrinimai žeidžia. Už blogus darbus ir nusikaltimus turi atsakyti konkretūs žmonės, kurie tai padarė, o ne valstybė ar tauta“, - savo nuomonę dėsto A.Marcinkevičiaus mokinys.

► Perlojos respublikos fenomenas unikalus ne tik Lietuvoje

Kaip ir buvo skelbta, „Respublikos“ nacionalinių vertybių“ apdovanojimuose kaip istorinis faktas triumfavo Perlojos respublika. Į renginį atvykę perlojiškiai pasitarė, kad V.Tunkevičiaus statulėlė „Šakelė“ turėtų stovėti Perlojos muziejuje. Ten jos dar nėra, nes statulėlę muziejui norima įteikti viešame renginyje - šių metų gegužės 6 dieną, minint Perlojos herbo 220 metų sukaktį.

Apie Perlojos respublikos fenomeną kalbėjomės su Regina Svirskiene, Varėnos rajono savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėjo pavaduotoja: „Džiaugiuosi, kad dalyvavau „Respublikos“ nacionalinių vertybių“ apdovanojimuose ir buvau šalia žmonių, kurie buvo įvertinti, apdovanoti, paskatinti kaip nacionalinės vertybės. Labai patiko bendra renginio atmosfera. Man nacionalinė vertybė - tai žmogus ar vieta, vienintelė, nepakartojama tame krašte, kuri atspindi ir mūsų etnokultūrą, ir istoriją, ir kultūrą, ir visas kitas sritis. Tai yra kažkas švento ir didingo. Kai pabendraus su tokiais žmogumi jauti, kad jis tikrai yra savo krašto patriotas, žinovas, kultūros, istorijos, tradicijų vertintojas ir skleidėjas. Vieta vėlgi - skleidžianti ypatingą aurą, mūsų istoriją, praeitį ir dabartį. Galų gale toje vietoje, ma-

► Perlojos bendruomenės tarybos pirmininko pavaduotojas Sigitas Lūžys atsiima „Respublikos“ nacionalinių vertybių“ apdovanojimą

tyt, žmonės ir elgiasi kitaip, ir jaučiasi kitaip. Pavyzdžiui, prie Vytauto Didžiojo paminklo iš karto pasijunti esąs didingas ir tvirtas lietuvis, nesvarbu, esi moteris, vaikas ar vyras“.

Perlojos fenomenas unikalus ne tik Lietuvoje. Kaip žinome iš istorijos, neapsikentę karo suirutės Perlojos gyventojai 1918-aisiais įkūrė atskirą savivaldą, ją pavyko išlaikyti kelis mėnesius. „Nežinau, ar šiais laikais mes galėtume pakartoti tokį perlojiškių žyg-

darbį, tokį vienas kito palaikymą, kad vyrai taip gintų savo šeimas, savo vaikus. Tai yra unikalus dalykas. Ne veltui yra sakoma, kad perlojiškiai yra patriotai, tvirti, vieningi. Ta vieta yra svarbi ne tik Dzūkijos kraštui, bet ir visai Lietuvai“, - sako moteris.

Perlojoje labai gera aura ir dabar. Ten tebestovi Vytauto Didžiojo paminklas, statytas 1931-aisiais ir išsaugotas per visą sovietinį lai-

kotarpį. „Kiek žmonės pasakojo, Vytauto Didžiojo paminklas ne kartą buvo griaunamas, ten atvažiuodavo naktį su traktoriais, kad jį nugriautų, nes didžiųjų kunigaikščių sovietiniais metais mes net negalėjome žinoti, kad jie tokie buvo. Perlojiškiai vyrai budėdavo naktimis, kad nenugriautų paminklo, jis atsilaiškė visus sovietinius metus iki šių dienų. Ta perlojiškių dvasia eina iš kartos į

kartą“, - pasakoja R.Svirskienė. Jeigu kam papasakoja istoriją apie Perloją, ypač užsieniečiams, visi lieka sužavėti ir užsidega noru atvažiuoti į Perloją. Legenda byloja, kad miestelio pavadinimas kilo nuo kunigaikščio Perliaus. Jis šioje vietovėje buvo pastatęs dvarą iš vienu perlą, nuo to ir kilo miestelio pavadinimas. Perlojos miestelis, kuriame buvo kelios bažnyčios ir dvidešimt kalvių, tęsėsi nuo Merkinės iki pat Varėnos. Legenda pasakoja, kad kartą Perloją užpuolus priešams moterys su vaikais pasislėpė, o vyrai stėjo kovon. Tačiau priešų buvo kur kas daugiau, todėl visi vyrai žuvo, Perloja buvo sunaikinta, o sugrįžusios moterys rado tik pelenus ir vyrų lavonus - dėl to taip verkusios, kad iš jų ašarų susidarė ežerėlis - Paperlojs.

„Perlojoje jau nedaug likę žmonių. Greitai čia neliks ir mokyklos, man atrodo, nuo kitų metų, nes joje tik pradinukai ir beliko. Bet žmonės, kurie čia užaugo ir išėjo, toliau gyvena tos bendruomenės gyvenimą, neatsiribojama nuo šitų dalykų. Pvz., aktorius Tomas Vaisieta, gimęs Perlojos apylinkėse, padovanojo Perlojos kraštotyros muziejui savo, kaip aktoriaus, apdovanojimus. Žmonės, kurie yra iš Perlojos išėję, jų vaikai, domisi Perlojos kraštu, jo istorija, rūpinasi dvasios palaikymu“, - džiaugiasi R.Svirskienė.